

Березний О.,

Державний університет «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Шпиталенко Г.А.,

доцент кафедри права та
правоохоронної діяльності, кандидат історичних наук

Державний університет
«Житомирська політехніка»

Місто Житомир

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ РАДЯНСЬКОЇ МІЛІЦІЇ В УКРАЇНІ 1917-1930 РР.

Правоохоронні органи в усі часи були гарантом громадського спокою та правопорядку. Міліція як єдина складна система органів покликана бути важливим інструментом держави, оскільки саме вона має забезпечувати не лише дотримання правопорядку, а й виявлення правопорушень, участь у їх розкритті та попередженні. Створення та реформування міліції на території України відбувалося в умовах кардинальних соціально-політичних змін та державотворчих процесів здійснюваних різними політичними силами. В різні періоди свого функціонування міліція була наділена певними характеристиками, які надалі визначали її правове становище, функції, повноваження, завдання. Дослідження особливостей створення та функціонування міліції протягом 1917-1930 рр. є актуальним, оскільки це був не лише період формування радянської державності, а й процес пошуку форм та напрямів діяльності правоохоронних органів в умовах становлення держави з тоталітарним політичним режимом.

Так, наприкінці 1917 – початку 1918 р. р єдиної системи органів охорони правопорядку на українській території, що контролювалася більшовиками, не було – це був початковий період існування радянської державності в Україні.

30 січня був створений перший орган правопорядку, який мав координувати дії в боротьбі з анархією, спекуляцією, та саботажем – це губернський головний штаб боротьби з контрреволюцією [1,с.84]. Зокрема, він мав право: здійснювати арешти

та обшуки; усувати безладдя і передавати винних осіб суду революційного трибуналу; боротися з хуліганством, пияцтвом, торгівлею спиртними напоями. У деяких містах створювали комісаріати громадської безпеки. Наприкінці 1918 р. при військово-революційних комітетах створювалися відділи народної міліції.

Першим спеціалізованим органом з охорони правопорядку на контрольованій більшовиками території України стала міліція, яка була створена на підставі декрету Раднаркому у УСРР «Про організацію міліції» від 9 лютого 1919. Завданнями органів міліції згідно даного документа були: охорона основ радянського державного і суспільного ладу, забезпечення виконання приписів радянських законів; охорона громадського порядку, підтримання громадського благоустрою, адміністративна діяльність; боротьба зі злочинністю, здійснення попереднього слідства з кримінальних справ; вжиття заходів процесуального характеру щодо сприяння органам правосуддя [1,с.184]. На міліцію також покладался обов'язок надання соціальної та правової допомоги населенню та сприяння в межах своєї компетентності державним органам, установам та організаціям.

Слід зазначити, що формування української міліції у вказаний період проходило в складних для радянської влади умовах: не вистачало кадрів, надзвичайно слабкою була матеріально-технічна база. Ситуація ускладнювалась тим, що здебільшого міліція використовувалася владою як каральний інструмент, повноваженням же превентивного характеру увага не приділялась. На цей час не було чітких нормативних положень, якими б точно окреслювалося коло діяльності міліції, що іноді змушувало органи міліції покладати на себе обов'язки, які не мали прямого стосунку до її функцій і призначення.

Складним залишався і процес формування нових кадрів та кадрового забезпечення органів міліції, суть якого полягала в перебудові органів внутрішніх справ з чотирирівневої схеми (головне управління-губернське управління-окружне управління-районні управління) на схему трирівневого управління (головне-окружне-районне). Реорганізація міліції щодо визначення спеціалізації її органів відбулася в першій половині 1919 року, опираючись на нормативно-правовий досвід Радянської Росії. Уряд УСРР видав нормативні

акти, які регламентували створення в Україні окремих служб в міліції, які мали особливі форми та методи діяльності. Були створені такі підрозділи міліції: загальна (зовнішня міліція); кримінальний розшук та судово-кримінальна міліція; промислова; залізнична; річкова (морська). Влітку 1919р. ускладнилося воєнне становище Радянської республіки і було вжито заходи до мілітаризації міліції [1, с.88].

Служба в міліції була добровільною справою, однак кожен хто вступав на службу, зобов'язаний був прослужити не менше, ніж 1 рік. На службу мали прийматися виключно громадяни УСРР, які досягли 21-річного віку, грамотні, які користувалися виборчим правом, не перебували під слідством і судом, цілком здорові та придатні до служби. Процес створення органів радянської міліції в Україні був тісно пов'язаний з інтересами забезпечення організаційних функцій НКВС. Для керівництва усіма видами міліції 30 березня 1920р. в системі НКВС УССР було створено Головне управління міліції. В цей час міліція за своїм складом наближалася до військових підрозділів. При цьому в розбудову та діяльність міліції УССР втручалися різні органи РФ.

У 1926 р. українська міліція отримала нове «Положення про робітничо-селянську міліцію УССР». Відтепер міліція відповідала за охорону порядку та громадської безпеки, захист населення від соціально-небезпечних елементів. Відбувалася і перебудова структури міліцейських органів. При РНК УСРР було засновано Головне управління міліції й карного розшуку. Основними напрямками діяльності міліції в означуваний період були: боротьба з бандитизмом, зі злочинами проти власності, спекуляцією, охорона громадського порядку, боротьба з безпритульністю, запобігання правопорушенням неповнолітніх.

Підсумовуючи вищезазначене, слід зауважити, що міліція і надалі піддавалася реорганізаціям і трансформаціям. Так, 25 травня 1931р. РНК СРСР було затверджено перше загальносоюзне положення про робітничо-селянську міліцію, що діяло до 1962р. [3, с.92]. Протягом 1931 р. міліція Української СРР була реорганізована шляхом злиття з органами безпеки. Метою такої реформи була необхідність подальшої централізації правоохоронних органів, що головним чином відповідало завданням зміцнення радянського режиму, при цьому головна функція

міліції – правоохоронна, що потребувала особливої уваги як з боку держави, так і в діяльності міліції, як показали 30-ті роки та стан дотримання прав людини, не стала пріоритетною.

Список використаних джерел

1. Історія правоохоронних органів України[підручник]; С.В. Банах, А.В. Грубінко та ін.; ЗУНУ,2021 - 286с.
2. Козинець О. Напрями діяльності правоохоронних органів(міліції) в Радянській Україні в 1920-1930-х рр. Теорія держави і права. 1/2021.- С.182-186.
3. Андренко С. Історико-правовий аналіз кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України Європейські перспективи №8,2014.- С.90-96